

A Vujicsics együttes 30 éve

Beszélgetés Eredics Gáborral

2004. nyarának egy csendes estéjén, Szentendre egy hangulatos pontján, az egyik szerb templom és a Vujicsics-emlékkút között található Söndörgő Café teraszán ültem le Eredics Gáborral, a Vujicsics együttes vezetőjével, hogy elbeszélgessünk a harmincadik évforduló kapcsán történetükről, terveikről.

Kérlek, mesélj először arról, hogy mennyire vannak délszláv gyökerei akár az Eredics fivéreknek, akár a zenekar más tagjainak.

Apai ágon az Eredicsék Vas megyei származásúak, egy burgenlandi horvát család, amelyik már régen elmagyarosodott. Csak a név őrizte meg az eredetet, az Eredicsék vallásos, katolikus emberek voltak. Édesanyám Krachler, egy grazi építész lánya. A Krachlerék olyan építőmesterek voltak, akik a Kiegyezés után érkeztek Magyarországra, és itt ragadtak. Itt Szentendrén, Csobánkán is több épület fűződik a nevükhöz. Végül Csobánkán telepedtek le, ami azért érdekes a továbbiak szempontjából, mert ott volt szerb pópa a szépapánk. Dimitrije Milosevics nős pap volt, ami lehetséges az ortodoxoknál. Az ő fia már katolikus lányt vett feleségül. Tehát az Eredics familia horvát, német és szerb gyökerekkel rendelkezik. Nagymamám, Milosevics Júlia még jól tudott szerbül, de a további generációk már nem beszélték ezeket a nyelveket. Otthon a szerb és osztrák ősök már magyarul beszéltek, bár néha elhangzott egy-két szerb szó. Mi Pomázon nevelkedtünk, s ott a szerb közösség nagyon hagyományörző, s amikor egy fúvószenekari próbán hallottuk Nyári Ivántól, hogy zenészeket keresnek a pomázi táncegyüttes zenekarába, többen azonnal mentünk, jöllehet a fúvószenekar nem szerb zenét játszott, a táncegyüttesé viszont igen. Ott elsősorban szerb táncokat kellett kíséreni, bár voltak magyar, német, román táncok is. Eredetileg a négy Eredics testvér is, de a későbbi Vujicsics együttes többi tagja is mind zeneiskolás volt, tehát klasszikus zenével kezdtük. A zeneiskola mellett a pomázi művelődési ház fúvószenekarában viszont német és szlovák fúvószene volt a törzsanyag, de játszottunk klasszikus zenekari átiratokat is. Papp Tibor volt az, aki jöllehet elsősorban fúvós hangszereket tanított nekünk, felhívta a figyelmünket, hogy mivel Pomázon gazdag szerb hagyomány található, játszhatnánk szerb zenét is a fúvós együttesel. Akkor még sokkal furcsábban hatott fúvósokkal szerb zenét játszani, manapság viszont milyen népszerű ebben a műfajban Boban Markovics! Én magam eredetileg zongorista voltam a zeneiskolában, a konzervatóriumban viszont már orgona szakra felvételiztem, és azon is végeztem. A fúvószenekarban ezért, mint billentyűs, a harmonika jutott nekem. Amikor a nemzetiségi együttesben elkezdtünk zenélni, akkor jöttek elő a különböző tamburák.

Az akkortájt induló táncműveléssel mikor kerültetek kapcsolatba?

Nagyon korán. Figyeltük, mit csinál Halmos Béla és Sebő Feri. Nagyon izgalmas hangszereket láttunk a kezükben. Még azok a hangszerek is, amiket jól ismertünk, egészen másképpen szóltak náluk, mint például a hegedű vagy a kontra. Ha nem is rendszeresen, de bejártunk a Kassákba. Sebő Feritől tudtuk meg Bársony Mihály tiszalpäri címét, akivel aztán felvettük a kapcsolatot, hangszert rendeltünk tőle. Én mindig nagyon érdeklödtem a hangszerek, a különleges hangzások iránt, ez vitt el az orgonához, ez ébresztette fel a tekerő iránti érdeklödésemet is. De ugyanígy érdekelt, hogy miért van a szitárnak az a semmi máshoz nem hasonlítható különleges hangszíne. Kezdtünk gyűjteni hangszereket a környezetünkben is. Majd elmentünk Székre is és megismerkedtünk Ádám István 'Icsán'-nal. Akkor ugyanis még nem dölt el, hogy mi délszláv népzene fogunk játszani. Csak megéreztük annak a fontosságát, hogy ezek feledésbe merülő dolgok, s annyira szíven ütött minket Sárosi Bálintnak az a megállapítása, hogy a duda a magyar néphagyományból kiveszettnek

tekinthető hangszer, hogy azt kérdeztük magunktól, hogy ha a mi nemzedékünk nem tanul meg dudálni, akkor eddig volt, és most már nincsen? El is mentünk Nógrádba, Krausz Gábor tolmácsi dudáshoz, aki ugyan már nem dudált, de sokat mesélt nekünk. Egyébként a korábban már említett fúvószenekar dobosa, Bárdosi József vitt minket oda. Utána egy húsvéti locsolkodáskor még nejlön tömlőjű dudát fújtam.

Hol dőlt el végleg, hogy a délszláv zene mellett állapodtok meg?

Végül beláttuk, hogy az furcsa lenne, hogy mi Pomázon élünk, ahol olyan szép szerb táncokat és hangszereket látni, mi meg közben Székre és Tiszaalpárra járunk, úgyhogy mégiscsak a helyi hagyományokat kellene ápolnunk. Az is hozzájárult a döntéshez, hogy a környezetünkben nem találtunk olyan magyar hangszeres hagyományt, ami hasonlítható lehetett volna más, gazdagabb vidékekhez. Viszont volt egy tamburazenekar és sok hangszer. Furcsa lett volna, hogy mi, pomázi fiatalok csak székít játszunk. Azt is, de elsősorban helyi anyagot! Ekkor az is tudatosult bennünk, hogy milyen őseink vannak az Eredics családban, Borbély Misinek szlovákok voltak a felmenői, Győri Karcsié horvát-dalmátok, Szendrődi Ferinek szintén. Tehát egyrészt úgy éreztük, hogy a hagyományok megszakadása rajtunk is múlhat, mert nem vesszük át a stafétabotot, de előjöttek ezek a családi kötelek is. És hát Papp Tibor bácsi – szeretett és tisztelt mesterünk -volt az, aki, amikor észrevette bennünk az ilyen irányú érdeklődést, nagyon bátorított minket.

Vujicsics Tihamérral mennyi kapcsolatotok volt életében? Hiszen a nevét a hamarosan bekövetkező tragikus halála után veszíték fel.

1974 körül már mi játszottunk a helyi szerb ünnepeken. Tihamér ezekre általában hazajött, főleg a templombúcsúra. De ugyanígy Szentendrére, Csobánkára, Budakalászra is. Akkor már mi számítottunk szerb zenészeknek, gyűjtöttünk az öregektől, Nyári Iván meg szerb származású volt, ő otthonról hozta az anyagot. (Ő a hetvenes évek végéig volt tagja az együttesnek. 1977-ben, amikor a *Ki mit tud?*-ot megnyertük, még velünk volt.) A kezdeti találkozók közös zenélések voltak, ahol Tihamér elővette a furulyáját, intett, hogy „Kóló!”, s mi kísértük. A legkomolyabb beszélgetés, amikor már szakmai tanácsokat is adott Tihamér, sajnos egyben az utolsó is volt. Ez a budakalászi szerb búcsúban volt, ahol mi a dudáról érdeklődtünk, s ő mindenféle hangszeren dudát utánzott: furulyán, hegedűn, harmonikán. Mondta, hogy nemsokára megjelenik a könyve: „A hazai délszlávok zenei hagyományai”, és abban nagyon sok dudás anyag lesz. Újságolta, hogy készül Damaszkuszba, s ígérte, hogy ha majd megjön, felvesszük a kapcsolatot. Láta, hogy komolyabban akarunk foglalkozni ezzel a zenével. De aztán ezen az úton 1975-ben meghalt légi szerencsétlenségben, s csak mostanában hallani, hogy azt a gépet valószínűleg lelőtték. Pont a templomunk búcsújának az éjszakáján! Egy évre rá vettük fel a nevét. Azt akartuk, hogy ez a zene ne csak a kisebbség között legyen népszerű, hanem a többségi nemzet is barátkozzon meg vele, s ne csak mint kuriózzummal. Ehhez persze kicsit át kellett alakítanunk. Azt a kólót, amit egy pomázi lagziban húsz percig játszunk, nem biztos, hogy egy koncerten is olyan sokáig adhatjuk elő.

Mielőtt tovább folytatnánk a zenekar történetét, tisztázzuk már, hogy a különböző együttesekben található Eredicsék között mi a rokoni kapcsolat. Négyen vagytok testvérek, mind tanultatok zenélni, de csak ketten, Kálmánnal vagytok a Vujicsics együttes tagjai. Hát a másik két testvéred? És melyikötök gyermekei zenélnek még a Söndörgőben?

Családunkban van egy zenész és egy képzőművész vonulat. Apám, nagyapám is kitűnően rajzolt. József bátyám restaurátor és aranyozó. Tibor bátyám néptánc-tanár lett, a pomázi együttest is vezette egy ideig. Mi ketten, fiatalabbak maradtunk meg zenészek. Kálmán harsonán tanult a konzervatóriumban, de a Vujicsicsban bögös lett. Ő nagyon könnyen elsajátított minden hangszer. Én, mint említettem, orgonát tanultam. Az én gyerekeim közül még egyik se lett népzeneész, de a kisebbek még lehetnek, Tibor és Kálmán gyerekei között viszont máris van. Tibor fia Dávid, a Söndörgő klarinétosa, furulyása, de

tamburázik is. Kálmán fiai Áron és Benjamin különböző tamburákon játszanak a Söndörgőben, és Salamon is igen ígéretes tehetség; furulyán, harmonikán, baszprímtamburán is játszik.

Akkor a zenekar történetét folytatva, mikor voltak rendszeres táncházaitok?

A kezdeti időszakban vagy tíz éven át heti rendszerességgel volt táncházunk Pesten. A Közgazdasági Egyetemen az Aulában is, meg a Kinizsi utcai klubban is játszottunk. Az utóbbiban kezdődött, ahová Nyikos István a Közgazdasági Egyetem táncegyüttesének vezetője hívott meg minket, miután egy pomázi szerb búcsúban hallotta a játékunkat, s maga is megpróbálkozott a kólóval. A pomázi táncegyüttest is meghívta. A széki táncház vendégeiként léptünk fel először. Akkor a Mákvirág együttes Szijártó Csaba vezetésével volt ennek a klubnak a zenekara, s tagjai voltak Nagymarosy András és Dövényi Péter. Nagy sikere volt a pesti fiatalok között, hogy a széki táncok mellett összefogózva kólókat is járhattak. Később maga Nyikos Pisti tanította a táncokat, minket meg mindig biztattak, ha van kedvünk, menjünk zenélni. De mi is beálltunk székit táncolni, sőt játszani is, én Dövényi Pétertől tanultam a kontrázás alapfogásait. Később fölfogadott zenekar lettünk, s állandósult a szereplésünk, miközben a magyar népzenei játszó együttesek állandóan cserélődtek. A legnagyobb időszaka ennek a táncháznak az volt, amikor az Aulában került megrendezésre. Itt görög, szerb, magyar táncházak voltak, amik jól kiegészítették egymást. Aki nem érzett elég önbizalmat magában, hogy beálljon egy széki sűrűt megtanulni, az hamarabb beállt egy kólóba, de néhány táncházzal később ettől talán megjött a bátorsága, hogy megpróbálkozzon a párostánccal. Később bejöttek a moldvai és gyimesi lánc táncok is, s mivel nem volt mindig görög zenekar, ezért a tamburazenekarral megtanultunk görög táncokat is.

Nem volt féltékenység a magyar zenét játszó zenekarok részéről? Hiszen valóban sokak számára egyszerűbb megtanulni a lánc táncokat.

Nem, mert valóban szinte mindenki járta mindkettőt. Nem volt az, hogy a magyar táncok alatt a többség leült volna. Sőt ennek a táncháznak ezáltal talán nyitottabbak is voltak a látogatói, könnyebb volt újabb dialektusokat vagy más népek táncait bevezetni. Aztán azért ért véget, mert ott is anyagi nehézségek voltak, nem tudtak annyi zenekart fogadni, mi meg egyre többet koncerteztünk, már nem tudtuk vállalni, hogy minden vasárnap táncházat tartunk.

Más rendszeres táncházatok volt-e?

Ezzel párhuzamosan és ezt követően is volt a Dagály utcában. De sokat jártunk más magyar táncházakba is, még a Kassákba is, meg vidékre is, Szegedre, Pécsre.

A koncertezés mikor kezdődött?

Az is mindjárt az elején. Amikor a táncegyüttest kísértük, ott zenekari blokkokra is szükség volt, elsősorban azért, mert a táncosoknak át kellett öltözni. Ez elég furcsa érzést keltett a zenészekben, még a legnagyobb együttesekben is, hogy igazából ez csak a táncról szól, a zenekar csak azért játszik, hogy a táncosok öltözhessenek. Ezt méltatlannak éreztük. Úgy gondoltuk, hogy a zenekari blokknak koncertszerűnek kell lennie, ugyanolyan figyelmet, energiát követel meg, ugyanolyan hatást kell gyakorolnia a közönségre, mint a táncnak. Kezdtünk komolyan foglalkozni ezzel, s aztán kezdett is megfordulni a dolog, már volt olyan előadás, ahol a közönség még jobban vette a zenekari részt, mint a táncot.

Ehhez már kellett egy repertoár.

Igen, de 1976 környékére már elég összegyűlt. Tanultunk az idősektől is, figyeltük a belgrádi rádiót. Már volt szalagos magnó, de sok gyűjtőutunk nem volt. Később aztán az archívumokat kezdtük el tanulmányozni, például amit Tihámér gyűjtött. Sokat segített a pécsi rádió nemzetiségi műsorának szerkesztője, Branko Filákovics, akinek igen gazdag zenei archívumra volt rálátása. A tőle kapott anyag átformálta a repertoárunkat. Ebből tudtuk meg, hogy aki igazán jól akar tamburázni, annak azt Mohácson kell eltanulnia, ill. a Dráva mentére kell mennie, a hegedülés pedig Pécsudvardon sajátítható el. Amikor mi indultunk, hegedős

már alig volt, sőt tamburás se sok, hanem leginkább harmonikás. Mi főleg a félteni való hangszereket, a dudát, a frúlicát, a tamburicát akartuk megmenteni a kihalástól.

Amikor „Duna menti” tamburazenéről beszéltek, akkor pontosan mit értetek alatta?

Újvidéktől mondhatni Komáromig, sőt Pozsonyig lehetett tamburaszót hallani. Nem csak a szerbeknél, hanem több helyen a magyar hagyománynak is része lett a tamburazenekar. Persze elsősorban ott, ahol szerbek és magyarok együtt éltek. A zenekarok összetételén is meglátszott ez, mert egyszerre voltak jelen a vonós hangszerek és a tambura fajtái. De még olyan helyeken is voltak tamburazenekarok, mint Kiskunfélegyháza, ahol pedig nem sok délszláv volt. Mégis a háború előtt szinte valamennyi kiskunfélegyházi kiskocsmában tamburazenekar szól, sőt színmagyar tamburakészítő is élt ott, pedig nincs is olyan közel a Dunához. Persze a Duna segítette az elterjedését, de onnan szét is ágazott. Egyes tájakon a *tambura* és a *citera* elnevezések felcserélődnek. Ma már lehet hallani a nyugati végeken is tamburazenét, a horvát vidékeken, de korábban Magyarországon elsősorban Baranya és Bácska voltak a tipikus előfordulási helyek. Míg a baranyai horvát hagyománynak a tambura fontos része, ez a nyugati határ-menti területekre korábban nem volt jellemző, ott inkább mostanában kezd megjelenni.

Mennyire nagy az átfedés a horvát és a szerb zenei anyag között. Kezdetől tudtatok mindig különbséget tenni a kettő között?

Igen, erre törekedtünk. Mindig is tudtuk, hogy az, hogy „délszláv”, az a Jugoszlávia léte által politikai megfontolásból létrehozott fogalom, de más vallásról, más hagyományokról van szó. Persze a két nyelvben sok hasonlóság van.

És a zenei nyelvben nincsenek hasonlóságok?

Természetesen ott is van ilyen, például a baranyai dallamanyag egy nagyon különleges rétegződést mutat. Például bizonyos dallamok, amik a Vajdaságban a szerb közösség hagyományához tartoznak, a szerb katonaság baranyai jelenléte idején érdekes módon a horvát lakosság hagyományába is beépültek. Amit ma tehát egy mohácsi sokác dallamként gyűjthetünk fel, azt egy szerbiai kutató szerb dallamként ismerheti. Bartók nyomán Vujicsics Tihamér hívta fel arra a figyelmünket, hogy a Mura menti horvátok pedig sok magyar dallamot vettek át.

Ti természetes könnyedséggel hivatkoztok *bunyevácokra, sokácokra, dalmátokra, rácokra* stb., de valószínűleg sok ember nincs tisztában azzal, hogy ezek milyen népcsoportokat takarnak. El tudnád ezt röviden mondani?

A szerbeket a horvátoktól elsődlegesen a vallás különbözteti meg. A szerbség az ortodoxiához kötődik, a horvátok katolikusok és latin betűket használnak. A horvátok között további népcsoportokat találunk. A *bunyevácok* Bácskában élnek, ők vannak legközelebb a szerbekhez, városlakók, különlegesen szép a viseletük. A *sokácok* közül is sokan élnek Bácskában. A hercegszántói horvátok magukat sokácnak hívják. Ott sok szerb is lakik. A mohácsi *sokácok* közismertek. A Dráva mentén élők hívják magukat *horvátoknak*. Pécs környékén *bosnyácok* is vannak, ők is nyugati szertartású keresztények, nem a boszniai muzulmánokra kell gondolnunk. Az eltérő nyelvjárások mellett valószínűleg más eredet is meghúzódik a háttérben. Ilyesmi még a szerbek között is fellelhető. Itt a környékünkön egymás mellett van Szentendre, Budakalász, Csobánka, Pomáz, de mindegyik falunak kicsit más a hagyománya. A nagy áttelepülés, a „Velika seoba” idején 1690-ben több helyről indultak el a menekülők, s akik például montenegróiak voltak, - a hagyomány szerint - a hegyes részre, Csobánkára mentek, akik Sumadia környékéről jöttek, azok inkább Pomázon telepedtek le stb. Ezek még nincsenek tökéletesen kikutatva, s a néprajzosok között van is vita. Három helységben csak szerbek voltak, viszont Szentendrén nem csak szerbek laktak, hanem *dalmátok* is, akik szintén horvátok, s szőlőművelők, iparosok voltak. Tihamér, bár

pomázi szerb volt, ugyanolyan szeretettel gyűjtötte a horvát dallamokat is, sőt a magyarországi horvát népzene legnagyobb gyűjtőjének őt tekinthetjük.

Egerben valamikor *rácok* is éltek, a „Rác templom” a város egyik értékes műemléke. Legalábbis a helyiek így hívják, de idegen nyelvre általában szerb templomként fordítják.

Igen, de valójában rácok Érden, Ercsiben, a Csepel-szigeten Tökölön, valamint két Kalocsa melletti településen, Bátyán és Duskon élnek. Érdekes módon őket, bár horvátok, mégis rácoknak hívják. Ez hasonló ahhoz, hogy az ország sok részében a *tót szlovákot* jelent, de Baranyában *horvátot*. Lehet, hogy valamikor csak egyszerűen *szlávot* jelentett a szó a magyarok között. De azt hiszem, nem volt következetes a nyelvhasználat. Lehet, hogy *szerbet* használtak a szerbiaiakra, *rácot* pedig minden hozzájuk hasonlóra. Egerben tulajdonképpen szerb templom van, a tököli rácok viszont katolikus templomba járnak. Jogos feltenni ugyanakkor egy érdekes kérdést, hogy létezik-e katolikus szerb ill. ortodox horvát. Hercegszántó erre egy különleges példa, ahol nagyon egybefolyik a szerb és sokác hagyomány, még valláscsere is előfordult azért, hogy egy népesség anyanyelvén hallgathassa a liturgiát. Népzene kutató kell legyen a talpán, aki ott kutat! Tihamér magabiztosan járhatott e vidékeken is.

Eme kis nyelvészeti és néprajzi kitérő után folytassuk beszélgetésünket a lemezeitekkel! Ha csak az önálló lemezeket nézem, akkor a harminc évhez képest nem túl sok van! Mondanál mindegyikről néhány szót?

1981-ben jelent meg az első, amit mostanában a Hungaroton CD-n is kiadott. Ennek még „Délszláv népzene” a címe, de az egyik oldalon szerb, a másikon horvát zene van, a végén egy-két makedónnal. A politikai egybemosást így igyekeztünk a lehetőségeinkhez mérten tisztázni. Az első lemezen még nincsen dуда, de a későbbiekben – mert fontos hordozója a zenei hagyománynak – már mindig igyekeztük szerepeltetni, Juhász Zoltán, Szabó Zoltán, Vizin Antus, Szokolay Dongó Balázs dudás barátaink közreműködésével.

Mai füllel milyenek találjátok első lemezeteket?

Meglepően frissnek. Bár a legtöbb zenész nem szívesen hallgatja saját felvételeit, de vannak szituációk, mint például az LP CD változatának elkészítése, amikor ez elkerülhetetlen. A mastering során van lehetőség a hangszínek felfrissítésére, a dinamika és bizonyos fokig az egyes hangszerek hangerő arányainak megváltoztatására is. Ez az első, un. „fekete lemez” elnyerte „Az év hanglemeze” díjat, közel ötvenezer példány fogyott el belőle. Ma egy CD-ből ilyen nagyságrendű eladás ebben a műfajban aligha elképzelhető.

Míg az első a „fekete” lemez a borító alapszíne miatt, a második a „fehér”. Ez a Fonográf stúdiójában készült tudtommal.

Igen. Ekkorra az együttes már beérett hangszertechnikailag, s ezért ez a lemez a virtuozitást hangsúlyozza. E kiadvány nyugateurópai terjesztésének a jogát megvette egy angol-amerikai cég, s ez a tény is hozzájárult a lemez nagy sikeréhez.

A következő önálló lemez, a „Samo sviraj” jó hosszú kihagyás után jelent meg. Mi ennek az oka? A koncertezésben is volt szünet?

Nem. De voltak időszakok, például amikor katonáskodtunk, vagy amikor a gyerekeink születtek, hogy időnként csak hárman-négyen játszottak az együttesben. Azon kívül mindig kivártuk, amíg beérett egy zenei anyag, s csak azért nem csináltunk CD-t, mert már ideje volt.

Még így is soknak tűnik a második lemez 1985-ben és a Samo sviraj 1998-ban történt megjelenése között eltelt tizenhárom év.

Több dolog is közrejátszott ebben. Egyrészt a Hungaroton megroppanása a rendszerváltás után. Tulajdonképpen csak a Vujicsics Egyesület megalakulásával lett kiadója a következő lemezeknek. Külföldi cégnek nem akartuk eladni a kiadás jogát, sőt a második lemezét is csak nehézségek árán sikerült megszerezni a Hungarontól, hogy idehaza is

megjelenhessen CD-n, ne csak külföldön. Ilyesmivel ment el az idő. Aztán persze ne feledkezzünk meg a délszláv háborúról sem.

Ezt akartam is kérdezni, hogy milyen hatással volt a háború a tevékenységekre, mikor ti mindkét nép zenéjét játszottátok.

Hát először is hirtelen óvatosakká váltak a meghívásunkkal nyugaton, mert nem mindig tudták, hogy a vendégmunkásaik horvátok-e vagy szerbek. Később Magyarországon is kezdtek olyan megrendelések jönni, hogy tisztán horvát, vagy tisztán szerb műsort kértek, ami korábban nem volt. De ezek a kérések általában nem a falvak lakosságától származtak, hanem politikai vezetőiktől. A Samo sviraj, ami a háború után született, hangsúlyozottan vegyesen szerb és horvát zene. Nem akartunk belemenni abba, hogy csak szerb zenét játszunk, mert mondjuk az együttes névadója szerb volt, vagy csak horvátot, mert a repertoárunk nagyobbik része horvát zene volt. Azt mondtuk, hogy az évszázadok óta kiérlelt zenei hagyomány nem láthatja kárát annak, hogy ezek a népek most hirtelen hadban álló felek lettek. Még akkor is, ha két külön kultúráról van szó, egymást évszázadokig gazdagították nyelvileg, zeneileg stb. Addig mindig igyekeztünk vidám zenét játszani, s most ezt egy háborúval a háttérben tettük. Nem véletlenül újítottuk fel a Rastanak című darabunkat, ami a mi felfogásunkban, feldolgozásunkban békéért mondott fohász. A zenésznek csakis ez lehet a feladata, mármint Samo sviraj! (Te csak zenéj!).

A 25. jubileumi koncertről készült lemez tartalmaz új anyagot?

Nyilván egy ilyen koncerten az addigi időszak felidézése dominál. A többletet egy élő és felejthetetlen hangulatú koncert adja, s különösen azoknak adhat nagy élményt, akik ott jelen voltak a Zeneakadémián. A zsúfolásig megtelt teremnek azért is nagy volt a jelentősége, mert valamilyen véletlen folytán kimaradt a koncertnaptárból, jóllehet időben lekötöttük. Végül sikerült megtölteni az egész Zeneakadémiát. Igyekeztünk keresztmetszetét adni a 25 évnek, s nem csak zenész és énekes barátaink segítettek ebben, hanem olyan meghívott vendégek is, mint a szerb ortodox egyházközség tagjaiból alakult férfikar, a Jávor Kórus.

A Podravina viszont már horvát anyag.

Igy van. Ez Dráva menti horvát táncokat tartalmaz. Az önálló lemezek mellett azonban nem szabad elfelejteni, hogy mi számos más lemezen is közreműködtünk, így például a Vents d'Est együttesén. Aztán szerkesztettem a Harmonia Mundi-nak egy horvát adatközlői lemezt, ami azon archívum kutatásaim eredménye, ami számunkra is forrásanyagot jelentett.

Jön a 30. jubileum.

Igen. Ez most az év vége felé húzódik. Az idén éreztünk első ízben az első félévben a koncertjeinkben egy kis ritkulást, ami korábban sose volt jellemző. Nekünk általában sohase kellett szervezőket igénybe vennünk ahhoz, hogy muzsikálhassunk. Ráadásul többen a zenekarban nem is főállású zenészek, így sokkal több koncertet nem is tudtunk volna vállalni. Más autentikus népzenei játékos kollégáinktól is hallottuk mostanában, hogy hasonló hullámvölgyet tapasztaltak. Szerencsére nyáron ez már visszaállt, volt olyan hétvége, hogy négy koncertet is adtunk. Sajnos, ami a 30. jubileum koncertjét illeti, olyan rossz anyagi kondíciók mellett tudtuk volna csak megkapni a Zeneakadémia nagytermét, hogy el kellett állnunk eredeti elképzelésünktől. Azt, hogy korábbi zenész barátaink szívességből jöjjenek haza Párizsból, Lizabonból és más helyekről, ezt nem tartottuk elvárhatónak. Az éppen egzisztáló együttes fellépése pedig önmagában nem tükrözné ezt a három évtizedet, nem reprezentálná a 30 év zenei kapcsolatait. Volt például egy időszak, amikor rendszeresen léptünk fel énekesekkel. Sebestyén Márti, Gyenis Kati, Radics Ibolya, Greges Marica visszatérő közreműködői voltak a Vujicsics koncerteknek. Aztán a rendezők hirtelen olyan anyagi feltételek között találták magukat, hogy egy 3-5 tagú magyar zenét játszó együtteshez képest egy 10-11 tagú Vujicsics mozgathatatlan volt. Tehát nem azért szűnt meg az állandó közreműködésük, mert úgy találtuk, hogy az énekesek nélkül jobb a Vujicsics együttes, hanem a piaci alapokon működő rendezők egyszerűen meghatározták a kereteket.

Akkor végül mi lesz a jubileumi koncert helyszíne?

A Vígszínházra gondoltunk először, amikor a Zeneakadémia meghíúsult, mert az utóbbi időben több emlékezetes színházi produkcióban is részt vettünk. Valamikor Szentendre főterén a Tévedések vígjátéka volt az első darab, amiben muzsikáltunk évekig. Később, több éven át ugyanebben a színdarabban, de már a Nemzeti Színházban működünk közre. Sajnos Sinkovits Imre halála után nem sokkal lekerült a műsorról. De a Madách Színházban is játszottunk a Beszterce ostromában, Tolcsy László zenés darabjában. Mivel tudta, hogy valamikor fúvós hangszereken is játszottunk, ilyeneket is belekomponált, sőt egyes részeket kifejezetten a mi hangszereinkre írt. Mi voltunk a lapusnyai banda. Az utolsó két színházi munkánk pedig a Vígszínházhoz kötődik; Tolsztoj „Legenda a lóról” darabjának megzenésítése szláv karaktert hordoz, ezért közel áll hozzánk. Most egy Gogol darabban, „A revizor”-ban működünk közre. Végül is a Vígszínház kibérlése is elérhetetlen maradt a számunkra, így változatlanul keressük a megfelelő helyszínt. Szentendrán, egy városházi koncerten már volt jubileumi ünneplés, és az évad valamennyi koncertje egy kicsit magán hordozza az évforduló ünnepélyességét. Ennek ellenére továbbra is keressük a fővárosi helyszínt és a támogatókat egy igazi jubileumi koncerthez.

Úgy tudom, dolgoztok gyűjtések kiadásán is.

Van egy Forrás (Izvor) nevű sorozat. Ebben igyekszünk közreadni azokat a gyűjtéseket, amelyekből mi is, a Söndörgő is, és még sokan mások is merítettek ill. meríthetnek, akik délszláv zenével foglalkoznak. Tulajdonképpen Tihamér kottagyűjteményének hangzófedezetét kerestük, ugyanis kottából meg lehet tanulni ezeket a darabokat, de igazi stílusbiztonságot a személyes „beavatás” mellett talán a hangfelvételek jelentik. A pécsi rádió archívumában nagyon eredményesen sikerült kutatóm. Ennek gyümölcse lett a már említett, Harmonia Mundi által kiadott horvát lemez. Ezt a lemezt most egyesületünk is megjelentette, mert az egész világon kapható volt, csak épp Magyarországon és Horvátországban nem. A mi kiadásunk kiegészült anyanyelvi és magyar ismertetővel, és a szövegek közlésével. Szeretnénk a horvát anyag közreadását is folytatni, s ugyanezt megtenni a szerb anyag esetében is. Honlapunkon, a www.vujicsics.hu-n tájékoztatni akarjuk a szakmai köröket, hogy a kottaanyagot hol találhatják meg, s hol kerültek már feldolgozásra, akár Tihamér által, akár általunk. Megemlíteném az Egyesület egy másik vállalkozását, amikor a Szerb Országos Önkormányzattal közösen adtuk ki a szentendrei búcsú liturgiáját egy dupla CD-n „Sentandrejska slava” címen. Mellékletként megjelentettük a liturgia teljes szövegét. Az ilyesmi sokszor pénzkérdés is. Mi ugyan mindig törekedtünk arra, hogy minél gazdagabbak legyenek a lemez mellékleteink, de volt olyan eset, amikor erre a pénzből már nem futotta. Ezt úgy próbáljuk ellensúlyozni, hogy a honlapunkon szerepeltetjük az együttessel kapcsolatos legfontosabb adatokat, a dalszövegeket viszont igyekszünk továbbra is lemez mellékletként közreadni. Talán furcsa is lenne, ha minden lemeznél leírnánk újra az együttes történetét. Így viszont talán készítenést érez az, aki megvesz egy lemezt, hogy megnézze a honlapunkat is.

De visszatérve a forráskiadásra, úgy hallottam, hogy Bartók gyűjtéseket is közreadtok.

Igen, a források egyik legbecsessebb része Bartók 1912-es szerb gyűjtése. Már a hetvenes évek végén felhívta a figyelmünket Vujicsics Sztoján erre az anyagra, sőt megkaptuk tőle a bartóki lejegyzések másolatát. Ezekből már a legelső lemezünkön is játszottunk egy feldolgozást. Azóta is szinte minden lemezünkön csipegettünk belőle. Mostanában Bartók-évfordulók kapcsán mindenki lázasan keresi a kontaktust a bartóki életművel, akár a gyűjtések, akár a kompozíciók vonatkozásában. Így mi is megérleltük a teljes anyag közreadásának tervét.

Felhasználta ő maga szerb gyűjtéseit kompozícióiban?

Ha nem is nagy számban, de az egyik hegedűduóban megjelenik a gyűjtés egy darabja, s egy közismert szerb kólóra is ráismerhetünk a Szonatina III. tételében. Maga a gyűjtés se nagy, csak néhány dallam, de később, amerikai tartózkodása alatt délszláv hősénekekből az ő munkája nyomán születhetett egy vaskos kötetet. Tehát a szerb zenei folklór és Bartók kapcsolata mégis jelentékenynek mondható. Ezt a bartóki gyűjtést, mármint az 1912-es bányátit, most mi kompletten közreadjuk. Egyszerre lesz ez audio- és multimédiás CD kiadvány. A CD lejátszóban meg lehet hallgatni a tisztított Bartók gyűjtést. A számítógépen viszont a kottaképek, a gyűjtéssel kapcsolatos fényképek, térképek is láthatók, a hangszerekkel kapcsolatos információk olvashatók, a szüretlen zenei anyagot is elő lehet hívni, megtalálható a gyűjtés továbbélése is, részben a mi előadásunkban, melyben tölcéses hegedű, tárogató, harmonika szólal meg a tamburák mellett, de rajta van a 39. hegedűduó is. Mire ez az interjú megjelenik, valószínűleg a lemez kész. Egyébként a zajsűrítés rendkívül kényes feladat. A fonográf-felvételeket eléggé meg kell tisztítani ahhoz, hogy ne csak a szűk szakma érdeklődését keltsük fel, ugyanakkor ne vigyük ezt túlzásba, ne legyen túl steril hangzása, ne legyen műanyag a végtermék

Kíváncsian várjuk az eredményt!

Abkarovits Endre